

Ключевые слова: финансово - экономический кризис, строительный рынок, антикризисные стратегии.

Summary. The paper analyzed the current state of the housing market. Identify the problems faced by construction companies in crisis. On the basis of the research have been formulated to stabilize activity of joint stock company "Zhilstroy-2".

Keywords: the economic financial crisis, building market, anti-crisis strategy.

Рецензент к.е.н., профессор ХДТУБА Андреева Т.С.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.

УДК 658.14.17

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Меренкова Л. О., к.е.н., доцент (ХНЕУ)

На основі узагальнення підходів учених економістів до визначення сутності фінансових ресурсів підприємства запропоноване їх уточнене визначення, в якому зазначено форми існування фінансових ресурсів підприємства, джерела їх формування, цілі використання та форма відображення у звітності.

Ключові слова: фінансові ресурси підприємства, грошові доходи, грошові фонди.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Виживання підприємств у кризових умовах господарювання, що характеризуються інфляцією, не прогнозованими коливаннями курсів валют та зростанням відсотків за користування кредитами, зниженням платоспроможного попиту покупців, залежить від ефективного управління їх фінансово-господарською діяльністю, обґрунтованого застосування прогресивних методів та методик планування, розподілу та контролю за використанням фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин особливу актуальність набувають проблеми здійснення систематичного пошуку резервів зростання фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Теоретико-методологічними основами формування та використання фінансових ресурсів підприємств займалися такі відомі учені-економісти, як Балабанов І. Т., Бандурка О. М., Василик О. Д., Гребельний В. І., Кірейцев Г. Г., Коробов М. Я., Зяцьковський І. В., Ковалев В. В., Загородній А. Г., Поддєрьогін А. М. Родіонова В.

М. та інші. Однак дотепер загальноприйнятої точки зору про сутність даної категорії серед науковців не прийнято. Крім того, існують різні підходи до класифікації джерел фінансових ресурсів підприємства, потребують подальшого дослідження джерела фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційної та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. Основною метою написання даної роботи є уточнення сутності фінансових ресурсів підприємства на основі узагальнення праць відомих вітчизняних і російських учених-економістів. У процесі дослідження використовувалися методи аналізу, синтезу і порівняння.

Виклад основного матеріалу. На основі проведеного теоретичного узагальнення та аналізу праць відомих учених-економістів [1 – 12, 14 – 22] у табл. 1 наведені існуючі тлумачення сутності фінансових ресурсів підприємства.

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що фінансові ресурси трактуються як грошові кошти, які є у розпорядженні підприємства [1, 7, 14 – 17, 19, 20, 22], як грошові доходи і надходження, які знаходяться у розпорядженні підприємства та

призначені для виконання його зобов'язань та фінансування витрат на просте та розширене відтворення [3, 5 – 9, 11, 12, 18], як грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання ВВП і

національного доходу [2, 4, 10], як грошовий капітал, який використовуються підприємством для формування своїх активів та здійснення виробничо-фінансової діяльності [21].

Таблиця 1

Існуючі підходи щодо визначення сутності фінансових ресурсів підприємства

Автор	Тлумачення поняття «фінансові ресурси підприємства»
Балабанов І. Т. [1], Мочерний С. В. [7], Рясних Є. Г. [20]	Грошові кошти, які є в розпорядженні підприємства.
Белоліпецький В. Г. [3], Кірейцев Г. Г. [8], Родионова В. М. [18]	Грошові доходи і надходження підприємства, що призначені для виконання його фінансових зобов'язань і фінансування витрат по забезпеченню розширеного відтворення.
Василик О. Д. [4], Коробов М. Я. [10]	Грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання ВВП, що створюється впродовж певного часу в державі.
Вахрин П. И., Нешитой А. С. [5]	Сукупність усіх грошових доходів і надходжень, що знаходяться в розпорядженні суб'єктів господарювання.
Гриньова В. М., Коюда В. О. [6]	Грошові прибутки та надходження, які перебувають в розпорядженні підприємства та призначені для виконання фінансових зобов'язань перед усіма суб'єктами господарювання (бюджетом, банками, страховими та іншими організаціями), з якими підприємство має взаємовідносини.
Ковалев А. М., Лапуста М. Г., Скамай Л. Г. [9], Мельник Л. Г., Каринцев О. І. [12]	Сукупність власних грошових доходів і зовнішніх надходжень, які знаходяться в розпорядженні підприємства і призначені для виконання його фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширеним відтворенням.
Осипов В. І. [14]	Грошові кошти, що опосередковують створення всіх елементів капіталу підприємства і їх кругообіг в натуральній і вартісній формах.
Пойда-Носик Н. Н., Грабарчук С. С. [16]	Сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату у процесі реалізації продукції (товарів, робіт, послуг – операційна діяльність), основних і оборотних засобів (інвестиційна діяльність) і видачі зобов'язань (майнових і боргових – фінансова діяльність).
Портин Г. О., Загородній А. Г. [17]	Сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні підприємств і є джерелом їх виробничого та соціального розвитку.
Романенко О. Р. [19]	Акумуляовані підприємством грошові кошти з різних джерел, які надходять у господарський обіг і призначені для покриття його потреб.
Філімоненков А. С. [21]	Власний, позичений і залучений грошовий капітал, який використовується підприємством для формування своїх активів та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку.
Бандурка О. М., Коробов М. Я., Орлов П. І., Петрова К. Я. [2]	Грошові фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу й перерозподілу національного багатства, сукупного суспільного продукту та національного доходу і використовуються у статутних цілях підприємств.
Поддєрьогін А. М. [15]	Грошові кошти, що є у розпорядженні підприємства. До них належать грошові фонди та частина грошових коштів, як використовується у не фондовій формі.
Хачатурян С. В. [22]	Частина коштів підприємства у фондовій і нефондовій формі, яка формується в результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності підприємства з різних джерел і спрямовується на забезпечення розширеного відтворення виробництва.
Матвійчук Д. О. [11]	Грошові кошти, які є сукупністю власних, позичених та залучених грошових доходів та надходжень підприємства, що знаходяться у фондовій і не фондовій формах та призначені для забезпечення процесу розширеного відтворення й виконання інших фінансових зобов'язань підприємства.

Тобто у наведених визначеннях фінансових ресурсів підприємства не вказано джерела формування фінансових ресурсів [1, 3, 5 – 8, 12, 14, 15, 17, 19, 20] та ціль їх формування та

використання [1, 4, 5, 7, 10, 14 – 16, 20]. Також серед учених-економістів не має єдиної точки зору на форму існування фінансових ресурсів підприємств – фондова форма [2, 4, 10], не фондова форма [1, 3, 5 – 9, 12, 14, 16, 17, 18 – 21] або фондова та не фондова форма [11, 15, 22].

Узагальнюючі наведені визначення сутності фінансових ресурсів, можна стверджувати, що визначення фінансових ресурсів, які зводяться до формування фондів грошових коштів або до отримання підприємством грошових доходів та надходжень значно скорочує склад фінансових ресурсів, оскільки в розпорядженні підприємства можуть бути кошти як у фондовій, так і не фондовій формах.

Грошові фонди – це частина коштів, що мають цільове призначення. З їхньою допомогою здійснюється забезпечення виробничої діяльності необхідними грошовими ресурсами, а також задоволення потреб розширеного виробництва: фінансування науково-технічного прогресу, опанування і впровадження нової техніки, економічного стимулювання та ін. До таких фондів відносяться статутний фонд, фонд оплати праці, фонд соціального призначення, резервний фонд та ін.

У не фондовій формі підприємством використовуються кошти для виконання зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими організаціями. У не фондовій формі підприємства одержують дотації, субсидії, спонсорську допомогу. Фінансові ресурси в не фондовій формі не мають цільової спрямованості.

Пойда-Носик Н. Н. та Грабарчук С. С. [16] підкреслюють, що фінансові ресурси підприємства формуються у процесі усіх його видів діяльності (операційної, інвестиційної та фінансової).

Варто звернути увагу на трактування фінансових ресурсів, що пропонує Філімоненков А. С. [21, с. 13], який на відміну від інших учених-економістів, які під фінансовими ресурсами розуміли грошові надходження, доходи і нагромадження у фондовій і нефондовій формах, трактує фінансові ресурси підприємства як грошовий капітал, вкладений у підприємство для одержання доходів і прибутку. Це можна пояснити тим, що сьогодні термін «фонди» як організаційна форма руху коштів у звітності підприємства замінений на термін «капітал».

Белоплицький В. Г. відзначає, що «в умовах ринкової економіки фінансисти оперують частіше поняттям “капітал”, який є для фінансиста-практика реальним об'єктом, на який він може постійно впливати з метою отримання нових доходів фірми... Капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів”. [3, с. 64] Однак він стверджує, що в звітності підприємства фінансові ресурси представлені капіталом і зобов'язаннями

підприємства. Тобто до капіталу він відносить тільки власний капітал підприємства (I розділ пасиву балансу).

Той же самий точки зору притримуються Гриньова В. М., Коюда В. О [6] та Кірейцев Г. Г. [8], який стверджує, що «Принципова різниця між капіталом і фінансовими ресурсами полягає у тому, що на будь-який момент часу фінансові ресурси більше або дорівнюють капіталу підприємства. При цьому, якщо «фінансові ресурси» дорівнюють «капіталу», то це означає, що у підприємства немає ніяких фінансових зобов'язань». [8, с. 17]

Пойда-Носик Н. Н. Грабарчук С. С. [16] аргументують, що власний капітал – це кошти, надані власниками, і у підприємства, як юридичної особи, завжди є зобов'язання перед акціонерами і засновниками. Тому пасив балансу відбиває усі зобов'язання підприємства. Виходячи з цього, він стверджує, що під фінансовими ресурсами не сьогодні слід розуміти сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату в процесі реалізації продукції (товарів, робіт, послуг – операційна діяльність), основних і оборотних засобів (інвестиційна діяльність) і видачі зобов'язань (майнових і боргових – фінансова діяльність). [16, с. 103] Тобто фінансові ресурси прив'язуються до визначеної дати, їхній склад і величина цілком відбиваються в пасиві балансу, складеного на цю дату. У даній роботі автор приєднується до цієї точки зору на співвідношення та взаємозв'язок фінансових ресурсів підприємства та його капіталу та їх відображення у фінансовій звітності, тобто у балансі.

Ковалев А. М., Лапуста М. Г., Скамай Л. Г. [9], Мельник Л. Г., Каринцев А. І. [12], Філімоненков А. С. [21], Матвійчук Д. О. [11] вказують на джерела формування фінансових ресурсів підприємства – це власні, позикові та залучені кошти. Але з погляду на формування фінансової звітності підприємства та відображенні у неї фінансових ресурсів, можна стверджувати, що в пасиві балансу підприємства немає статей залучених коштів.

Згідно діючим П(С)БО I та II розділи пасиву балансу підприємства відображають власний капітал та кошти, що прирівнюються до власних. III, IV та V розділи пасиву балансу містять інформацію щодо довгострокових, поточних зобов'язань та доходів майбутніх періодів, що прирівнюються до позикових коштів відповідно. Тому при визначенні джерел формування фінансових ресурсів підприємства доцільно оперувати тільки їх класифікацією на власні та позикові, що не суперечить змісту статей фінансової звітності підприємства.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна запропонувати наступне

визначення даного поняття. Фінансові ресурси – це грошові доходи і надходження з власних та позикових джерел, які формуються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу, знаходяться в розпорядженні підприємства у фондовій і нефондовій формах, призначені для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення соціальних потреб та відбиваються в звітності підприємства як власний капітал і зобов'язання.

У даному визначенні підкреслено, що фінансові ресурси – це кошти в розпорядженні підприємства, зазначені форми їхнього існування, джерела формування, ціль використання і форма відображення в звітності. У даному визначенні вирішене протиріччя визначення фінансових ресурсів як фондів грошових коштів і як капіталу підприємства.

Перспективами подальших досліджень є узагальнення джерел формування фінансових ресурсів підприємства, розробка методичного інструментарію щодо оцінки ефективності формування фінансових ресурсів з різних джерел.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента. – 2-е изд., перероб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 512 с.
2. Бандурка О. М. Финансовая деятельность предприятий / Бандурка О. М., Коробов М. Я., Орлов П. И., Петрова К. Я. – 2-е вид. Перероб. I допов. – К.: Либідь, 2002. – 384 с.
3. Белолипецкий В. Г. Финансы фирмы: Курс лекций. – М.: ИНФРА. – 1998. – 296 с.
4. Василик О. Д. Теория финансов: Пособие. – К.: НАОС. – 2000. – 384 с.
5. Вахрин П. И., Нешиной А. С. Финансы. – М.: Маркетинг, 2000. – 502 с.
6. Гриньова В. М. Финансы предприятий. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Знання-Прес, 2004. – 424 с.
7. Економічна енциклопедія: У 3 томах. Т. 3 / Мочерний С. В. та ін.. – К.: Академія, 2002. – 952 с.
8. Кірейцев Г. Г. Финансы предприятий: Навч. посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г. Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 268 с.
9. Ковалев А. М. Финансы фирмы. / А. М. Ковалев, М. Г. Лапуста, Л. Г. Скамай – М.: ИНФРА-М, 2000. – 416 с.
10. Коробов М. Я. Финансово-экономический анализ деятельности предприятий. – К.: Знання. – 2000. – 380 с.
11. Матвійчук Д. О. Теоретичні основи формування фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання. – Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. - № 5. / Т. 2. – С. 80 – 82.
12. Мельник Л. Г. Економіка підприємств. / Л. Г. Мельник, О. І. Каринцев – Суми.: ВТД «Університетська книга», 2003. – 412 с.
13. Меренкова Л. О. Економічний зміст фінансових ресурсів підприємства в умовах ринку // Коммунальное хозяйство городов. Науч.-техн. сб. Сер. “Экон. науки”. – Киев: Техніка, 2005. – Вып. 65. – С. 219 – 222.
14. Осипов В. І. Економіка підприємств. – Одеса: Маяк, 2005. – 724 с.
15. Поддєрьогін А. М. Финансы предприятий / За ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. – 6-е вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
16. Пойда-Носик Н. Н., Грабарчук С. С. Финансові ресурси підприємства // Финансы України. – 2003. - № 1. – С. 96 – 103.
17. Портин Г. О. Финансы предприятий. / Г. О. Портин, А. Г. Загородній – К.: Знання, 2006. – 379 с.
18. Родионова В. М. Финансы / Под ред. В. М. Родионовой. – М.: Финансы и статистика. – 1995. – 430 с.
19. Романенко О. Р. Финансы. – К.: ЦНЛ, 2004. – 321 с.
20. Рясних Є. Г. Основы финансового менеджмента. – К.: Скарби, 2003. – 238 с.
21. Филимонов А. С. Финансы предприятий / Учеб. пособие. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. – 280 с.
22. Хачатурян С. В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація // Финансы України. – 2003. - № 4. – С. 77 - 81.

Аннотация. На основе обобщения подходов ученых-экономистов к определению сущности финансовых ресурсов предприятия предложено их уточненное определение, в котором указаны формы существования финансовых ресурсов предприятия, источники их формирования, цели использования и форма отражения в отчетности.

Ключевые слова: финансовые ресурсы предприятия, денежные доходы, денежные фонды.

Summary. On the basis of generalization approaches of economists-scientists in relation of definition of enterprise financial resources the clarify definition is offered, which indicated the existence of forms enterprise financial resources, sources of their formation, purpose of used and form of representation in accounts.

Keywords: enterprise financial resources, cash returns, cash funds.

*Рецензент к.е.н., доцент ХНЕУ Кондусова Л.Ф.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*